

י' באדר א' תשע"ו, 19.2.2016

גיליון מס' 497

פרשת תצווה

ופניהם איש אל אחיו – יחסי אחים בספר בראשית

מאת הרב יצחק בן דוד, עין הנצי"ב

פרשת תצווה נחשבת לאחת הפרשיות המעטות שמהן נפקדת דמותו של משה רבנו - המנהיג שדמותו המרכזית והדומיננטית מלווה את התורה כולה, החל מספר שמות ועד פסוקי החתימה של ספר דברים. משה מפנה את קידמת הבמה לאהרון אחיו הבכור, ולשבט הכהנים שהוא עומד בראשו. עיקרה של הפרשה עוסק בהרחבה בתפקידו של הכהן הגדול, בתפקידם של הכהנים, בבגדי הכהונה המסמלים את מעמד המיוחד של הכהנים, וכן בתהליך הכשרתם לעבודת המקדש. לאחר פרשות רבות שבהם משה הוא זה שעמד במוקד, כעת מופנה הזרקור העיקרי לדמותו של אהרון כמי שעומד בראש המעמד הכהני כולו, שפרשתנו מקדישה לו עיסוק נרחב ומפורט.

במובן זה, פרשתנו פותחת עבורנו פתח להתבונן באופן קצת יותר מעמיק במערכת היחסים המיוחדת שבין משה לאהרון. רמז לזיקה המיוחדת שבין המשכן וכליו לבין קשר האחים של משה ואהרון, נמצא אולי בביטוי מעניין שמופיע בתורה באחת הפרשות הראשונות שעוסקות בציווי על המשכן, בתחילת פרשת תרומה. במסגרת התיאור של הכרובים שהיו בקודש הקדשים מעל לכפורת, משתמשת התורה בביטוי מאוד ייחודי ואף מפתיע: **"וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַכֹּהֵן יִהְיוּ פְנֵי הַכֹּהֵן" (כה, כ).** מה משמעותו של ביטוי זה? ומה משמעותו במסגרת התיאור של קדש הקדשים?

בעיני, כאשר קוראים תיאור זה של התורה, לא ניתן שלא להיזכר בעובדה ששני בני האנוש היחידים שאמורים להיכנס למקום זה, ולהיפגש בו עם הקב"ה, אינם אלא אחים - משה ואהרון! משה אמור להתוועד במקום זה עם הקב"ה - **"וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכֹּהֵן מִבֵּין שְׁנֵי הַכֹּהֵן" (כה, כב)**, בקשר של נבואה והתגלות, ואילו אהרון אמור להיכנס למקום זה כחלק מסדר העבודה של יום הכיפורים, עליו הוא מצווה בספר ויקרא. וכמובן גם אהרון, בהיכנסו לעבודת הקטורת ביום הכיפורים.

אך לקשר האחוה והשותפות שבין משה ואהרון - יש גם משמעות רחבה יותר. עוד הרבה לפני שהיו משה ואהרון היו שותפים להנהגתו של עם ישראל, היו הם אחים למשפחה אחת, בתקופת השעבוד במצרים. כמעט מרגע לידתו, משה לא גדל בביתו, ולאחר תקופת ילדות ונערות בבית פרעה, הוא עבר לתקופה ממושכת הרבה יותר במדין, בחיק משפחתו של יתרו, כהן מדין. למרות העובדה שמשה הוא האח הצעיר מבין שני האחים, ולמרות היותו רחוק מעם ישראל במשך עשרות שנים - הוא זה שקיבל את התפקיד המנהיגותי הראשי והמרכזי - להוציא את עם ישראל ממצרים. ניתן לשער שעבור אהרון מדובר היה בהחלטה לא פשוטה. כבכור, הויתור על התפקיד הראשי בשכבת המנהיגות, היה כרוך מן הסתם, בהתמודדות אישית לא פשוטה. ובכל זאת, הקב"ה עצמו מעיד על אהרון את התיאור המרגש הבא: **"הלא אָהֲרֹן אָחִיךָ הֲלוֹי יְדַעְתִּי כִּי דָבָר יְדַבֵּר הוּא וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְאֲתְךָ וְרִאֲךָ**

וְשִׁמַח בְּלִבּוֹ (ד, יד). שמחת המפגש המחודש עם האח שאותו לא פגש במשך שנים, הייתה הרגש שהציף את אהרון בהיפגשו עם משה אחיו, ולא רגשות של קנאה, יריבות ותחרות. על הרקע הזה, נוצרה שותפות הפעולה שבין משה לאהרון. שותפות זו בין שני האחים היא זו שאיפשרה את כל התהליך של יציאת מצרים והמסע לארץ ישראל.

אנו יודעים שלא תמיד היו כך פני הדברים. כקוראים שמגיעים לספר שמות לאחר שעברנו את כל סיפורי ספר בראשית, אנו יודעים שהמוטיב שהוא אולי הדומיננטי ביותר לאורך סיפורי בראשית, הוא המוטיב של סכסוכים ומריבות בין אחים בתוך המשפחה. יחסי האחים לאורך כל ספר בראשית היו מאופיינים בתחרות, בקנאה ובמאבק. החל בקין והבל, עבור ביצחק וישמעאל וביעקב ועשיו, וכלה ביוסף ואחיו. תחת זאת, משה ואהרון, מצליחים ליצור דפוס אחר של תקשורת ושל שיתוף פעולה. קשר אמיץ זה של שותפות ואחוה בין משה ואהרון, הוא הפתח לגאולת ישראל ממצרים, להשראת השכינה בישראל, ולמסע הארוך לארץ ישראל. אם עם ישראל ירד למצרים בעקבות סיפור של שבר וסכסוך בין אחים בתוך המשפחה, הרי שעם ישראל יוצא ממצרים וחוזר לארץ ישראל - על ידי מציאת הסוד שביחסי האחוה והשותפות המופלאים שבין משה ואהרון (ולכך יש להוסיף כמובן גם את מרים: בעוד שאחי יוסף ארבו לבואו כדי למכרו למצרים, הרי שמרים אחות משה שומרת ומגוננת עליו, כדי להצילו מיד המצרים).

ואכן, מלבד הופעתו במסגרת תיאור הכרובים המפנים פניהם זה לזה, הביטוי "אִישׁ אֶל אָחִיו", מופיע בתורה פעמיים במסגרת הסיפור על מכירת יוסף (ל"ז, יט; מ"ב, כא). דומה שבכך מדגישה התורה את עומק הפער בין קשר השותפות האמיץ שבין משה ואהרון, ששניהם זכו להיוועד עם הקב"ה בקדש הקדשים, לבין השבר שפקד את יעקב ומשפחתו בסיפור על מכירת יוסף. הפירגון שלו זכה משה מאחיו הבכור, בראשיתו של ספר שמות, מושב כעת בחזרה לאהרון: פרשת תצוה היא הפרשה שבה משה מפנה את הבמה כדי 'לפרגן' לאחיו הבכור, ולהעניק לו את המרחב המקודש של תפקידו המרכזי בכפרה על בני ישראל.

מרחב מקודש זה, מוטבע עמוק בחותמה של האחוה, שהיא בסיס הכרחי כנראה, להופעתה של קדושה בעולמנו.

הרב יצחק בן-דוד, ראש מדרשת עין הוצי"ב, תושב עין הוצי"ב, נשוי לסמדר ואבא לאהרון. שקד ועמיה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בשורת הנושא. יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il